

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gr. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1898. Leto XV.

Obseg: Mojim narodom! — Ravnanje s sadnim moštom. — Kako se sadje brani? — Cenik kmetijsko-kemijskega preskušališča. (Konec.) — Uredba kmetijskih šol. (Dalje.) Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Mojim narodom!

Največja, najgrozovitejša nesreča je zadela Mene in Mojo hišo.

Moje žene, krasu Mojega prestola, zveste družice, ki Mi je bila v najtežjih urah Mojega življenja tolažba in zaslomba, s katero sem več izgubil, nego Mi je možno izreči — ni več. Strahovita usoda Jo je ugrabila Meni in Mojim narodom.

Morivčeva roka, orodje brezumnaga fanatizma, ki si je postavil za smoter, uničiti obstoječi družbeni red, se je vzdignila zoper najplemenitejšo izmed žen ter v slepem, neomejenem sovraštvu zadela srce, ki ni poznalo nobenega sovraštva ter je bilo samo za dobro.

V brezmejni bolesi, ki pretresa Mene in Mojo hišo vzpričo nezaslišanega čina, o katerem se zgraža vesoljni omikani svet, se za prvi vrsti glas Mojih ljubljenih narodov lajšaje k Mojemu srcu.

† Cesarica Elizabeta.

Ponižno se klanjajoč božji volji, ki Mi je vsodila toliko in tako nedoumno nesrečo, moram Previdnosti izrekati zahvalo za neprecenljivi zaklad, ki Mi je ostal, za ljubezen in zvestobo milijonov, ki ob uri trpljenja obdajajo Mene in Moje.

V tisoč znamenjih, iz bližnjih in daljnih krajev, iz visokih in nizkih krogov, se je izražala bolest in žalost za pokojno cesarico in kraljico. V ginljivem soglasju se razlega tožba vseh o neizmerni izgubi kot zvesti odmev tega, kar preveva Mojo dušo.

Kakor Mi spomin Moje iskreno ljubljene soproge ostane svet do poslednje ure, tako Ji je postavljen v hvaležnosti in čiščenju Mojih narodov neminljiv spomenik za vse čase.

Iz dna Svojega, od žalosti potrtega srca Se zahvaljujem vsem za to novo poroštvo pre-

udanega sočutja.

Ako morajo tudi utihniti slavnosti glasovi, ki bi se imeli razlegati to leto, vendar Mi ostane

spomin na brezštevilne dokaze udanosti in gorkega sočutja najdragocenejši dar, ki sem ga mogel prejeti.

Skupnost naše bolesti ovija novo, presrečno vez okoli prestola in domovine. Iz neizpremenljive ljubezni Svojih narodov ne zajemam samo ojačenega čuta dolžnosti, vztrajati v določenem Mi poslanstvu, ampak tudi upanje, da se Mi to posreči.

Molim k Vsemogočnemu, ki Mi je poslal toliko nadlogo, naj Mi da še moči, izpolniti ono, k čemur sem poklican. Molim, naj blagoslovi in razsvetli Moje narode, da najdejo pot ljubezni in sloge, ki naj jih osreči in oblaži.

V Schönbrunn, 16. dne septembra 1897.

Franc Jožef s. r.

Ravnanje s sadnim moštom.

Kadar si mošt iztisnil iz sadja, ravnaj z njim tako le:

1.) Natoči ga v prav snažen in zdrav sod, t. j. sod, ki ni ne cikast, ne plesniv in ne bumfast, ampak dobro izpran. Natoči ga do vehe in imej ga v prostoru, ki ima 15 do 18° C. topline. V tem sodu se sedaj vname prvo ali burno kipenje.

2.) O pričetku burnega kipenja, ki traja, če je toplina primerna, do 14 dni, izmetava mošt pri vehi umazane pene in drugo nesnago iz sebe. Kar mošt izmeče, to pridno odstranjuj. Da mošt kolikor mogoče veliko izmeče iz sebe, dolivaj mu vedno toliko, da sod ostane skoraj polen.

3.) Kadar mošt neha izmetavati, je to znamenje, da je burno kipenje ponehalo, in sedaj se prične drugo ali glavno kipenje. Sedaj pokrij veho, a ne zabij je, ker razvijajoča se ogljikova kislina lahko sod raznese. Veho najbolje zapreš s kipelno veho, ktere pa naši gospodarji še nimajo. Kdor nima kipelne vehe, naj si naredi vrečico, napolnjeno s peskom, ter naj jo položi na veho. Iz tako zaprtega soda ogljikova kislina lahko odhaja, zrak pa ne more vanj. Glavno kipenje traja do pomladi.

4.) Konec zime, t. j. predno nastopi gorko pomladansko vreme, pretoči mošt v drug, prazen sod, a glej da bode polen. Sedaj mošt še vedno kipi, toda prav počasi in tiho, in to tretje kipenje imenujemo zorenje vina. Ako hočeš sadjevec dolgo hraniti, glej, da bo sod vedno polen. Naši gospodarji pa prično precej sadjevec rabiti, zato ne morejo soda ohraniti polnega. Ako soda ne moreš ohraniti polnega, moraš vino ževeplati, če hočeš da se ti ne scika. To ževeplanje pa ni tisto, ktero izvršujejo nekateri vinščaki in kterege se vinopivci po vsi pravici bojé.

Končno hočemo še odgovoriti na vprašanje: Zakaj postane sadni mošt moten in kako ga očistiti?

Sadni mošt postane moten ali zato, ker ni mogel popolnoma dokipeti, ali pa, ker je bil prepozno pretočen (presnet) in se vsled tega ob toploti drožje dvigne ter povzroči novo kipenje.

Ako si mošt uže presnel prvič, pa je potem vsled drugega kipenja postal moten, čakaj, da pokipi, potem ga pa precej zopet pretoči.

Moten mošt očistiš z žolico, t. j. z očiščenim klejem (limom), kterege sedaj lahko skoraj povsod dobiš. Pet do šest gramov žolice na hektoliter zadošča. Žolico dobro izperi, namakaj jo nekaj ur v kakem loncu, in sicer v moštu, potem jo pa pri ognju počasi popolnoma raztopi. Shlajeno kuhano žolico vlij v vino ter je dobro pre-

mešaj. Žolica se spoji z moštovo čreslovino, skrkne, usede se na dno in potegne za seboj tudi vso drugo nesnago iz vina. Dostikrat ti pa tako čiščenje neče pomagati, in sicer zato ne, ker vinu nedostaja čreslovine. V tem slučaju kupi v lekarni tanina in ga dodeni, predno čistiš, kake tri do štiri grame na hektoliter mošta. Če se je očistil, pretoči ga čez osem do deset dni. Da moreš presoditi, ali ti je treba tanina ali ne, poskusi najprvo očistiti steklenko mošta. Izkušnja ti potem pokaže, kaj bode treba narediti.

Slišali smo naše gospodarje trditi, da ni dobro pretakati mošta, zlasti ne večkrat, ker itak ne kaj močni sadjevec s tem preveč slabimo. To nikakor ni res. Pretočen mošt ali pa pretočeno vino précej res nima dobrega okusa, pijača je prazna in plehka, a to je le navidezno; čez kake tri ali štiri tedne, ko se vino zopet ustanovi, se mu ne povrne le prvotni okus, marveč postane mnogo boljše. Seveda sadjevca ne pretočimo tolikrat, kolikorkrat smemo pretočiti vino.

Kako se sadje hrani?

Da sadje prav hranimo, moramo paziti na to le:

1.) Sadje bodi toliko časa na drevju, dokler ne dozori popolnoma, potem je šele skrbno potrgajmo.

2.) Pazimo, da se ne rani ali pa pritisne, kajti kjer je otis, je kmalu tudi gniloba, posebno če je sadje tenke, gladke kože in rahlega mesa.

3.) Predno je spravimo v zimske shrambe, je moramo dobro obrisati in poškodovano odbrati.

4.) Jesensko sadje bodi 2 tedna v hladni sobi, zimsko pa precej čez 2 do 3 dni spravimo v zimske shrambe.

5.) Spravljajmo je v zimske shrambe ob suhem vremenu; mokrega sadja ne smemo spravljati, ker táko rado gnije.

6.) Zimske shrambe morajo biti vedno enakomerno tople, nikdar pod 6° in nikdar nad 12,5° C. Vrh tega naj bodo suhe in zračne.

7.) Vse stvari, ki diše po gnilobi ali trohnobi, kakor n. pr. stare deske, netista slama, naj se odpravijo,

8.) Sadja ne smemo nikdar nalagati više kakor v dve ali tri plasti, in vedno tako, da pride muha navzdol, pecelj pa navzgor. Le sadja trdega in gostega mesa lahko naložimo v več plastij.

9.) Varujmo sadje mišij in podgan. Spravljajmo je torej na police, kamor miši ne morejo. Ako je spravljamo na mize, ovijmo mizam noge z gladkim oljnatim popirjem 48—64 cm visoko, ali pa jih objimo 64 cm visoko s 15 cm širokim kositrom okoli in okoli tako, da je nekoliko navzdol obrnjen. Na tako opravljene noge miši in podgane ne morejo splezati.

Posebno dober način, po katerem se zlahtno sadje lahko ohrani do prihodnjega leta zdravo in okusno, je naslednji:

Ko smo sadje skrbno potrgali, odberimo najlepše, n. pr. najlepša jabolka in hruške. Ko se je začelo nekoliko potiti, obrišimo je dobro z robcem in vsak sad zavijmo posebej v bel, tenek pivni popir tako, da se konci popirja zavijó okoli peclja. Sadje potem v sode ali pa skrinje, katerim so stene prevlečene z debelim pivnim popirjem, tako naložimo v plasti, da pride pecelj navzgor, muha pa navzdol. Vrh vsake plasti potresimo nekoliko čistih otrobov, plev ali pa tudi stolčenega oglja, da so zamašeni vsi presledki med sadjem. Te tvarine morajo biti seveda suhe in brez duha. Tudi suh pesek, brinove igle dobro služijo; posebno brinje odganja miši od sadja. Ko je položena zadnja plast, pokrijmo jo s kako zgoraj ome-

njeno tvari, n. pr. z debelim pivnim popirjem; sod ali skrinjo potem dobro z deskami zabijmo. Posodo pa shranimo v zimske shrambe ali pa jo zakopljimo 63 cm do 1 m globoko v zemljo, da ne more zrak do nje. Posode, ki so zakopane v zemlji, naj bodo toliko časa v nji, dokler sadja ne potrebujemo. Ker se sadje, kadar je zopet vzamemo iz zemlje, ne drži dolgo časa, je dobro, da se spravlja le v majhne posode. Za porabo se vzame, kadar je treba, le ena posoda iz zemlje. Ako so bile pa posode spravljene v kako shrambo, potem je treba posode vsaj vsakih 14 dni odpreti in vse sadje preložiti. Pri ti priliki odberimo vse, kar je gnilega.

Cenik

kmetijsko-kemijskega preskušališča c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

(Konec)

Zaporedna številka	Predmet preskušnje	V preskušnjo naj se pošlje	Pristojbina za preskušnjo	
			gld.	kr.
VIII. Preiskáva špirta, žganja in likerjev.				
1	Navadna določitev moči pri špirtu in nezmešanem žganju	$\frac{1}{2}$ l	—	50
2	Ista določitev pri oslajenih žga- njih ali žganjih z drugimi dodatki	$\frac{1}{2}$ l	1	—
3	Določitev žerkastih olj *) po Rose-ju ali Traube-ju . . .	$\frac{1}{2}$ l	2	—
4	Za druge preskušnje se za- računijo pristojbine, nave- dene v VII. oddelku.			
IX. Preiskávanje vinskih ostankov in kletarskih pripomočkov.				
1	Določitev alkohola v vinskih tropinah	3 kg	1	50
2	Določitev alkohola v vinskem drožju	1 kg	1	50
3	Določitev čistega vinskega kamna v surovem vinskem kamnu (v birsi)	$\frac{1}{4}$ kg	1	50
4	Ista določitev v tropinah in drožju	1 kg	1	50
5	Določitev vse kisline (po Gol- denbergu) v birsi in v vinko- kisle m apnu	$\frac{1}{4}$ kg	2	—
6	Določitev vse kisline v tropinah in v drožju	1 kg	2	—
7	Preskušnja vinskih čistil. Na- vadna presoja se zvrši brez- plačno; za podrobnejše pre- iskávanje se za vsako koli- kostno določitev zaračuni pristojbina 1—2 gld., za vsako kakovostno določitev 50 kr.			

*) Žerkasto olje = Fuselöl, žerčina = Fusel.

Zaporedna števila	Predmet preskušnje	V preskušnjo naj se pošlje	Pristojbina za preskušnje	
			gld.	kr.
X. Preiskávanje ólovine, sladu, ječmenovke, hmelja in piva (óla).				
1	Preskušnja ólovine, ali so v nji bakterije, in navadno preiskanje, ali je v nji divje drožje		2	—
2	Določitev kipele moči v olovini (Kdor želi, da se mu ólovina preišče fiziološki in pod drobnogledom, temu preskušališče doloži stek- lenice, oproščene živih kalij (sterilizirane), in pre- cejalnega popirja, da bo mogel ólovino poslati v takem stanju, kakor je treba za preskušnjo).	$\frac{1}{4}$ kg	2	—
3	Določitev izvlečka v sladu, v			
4	ječmenovki in v žonti	1 l	2	50
5	Določitev maltoze v sladu in v ječmenovki	1 l	2	50
	Določitev gostote, alkohola in izvlečka	1 l	1	—
	Za določitev drugih se- stavlin piva se zaračunajo enake pristojbine, kakor pri vinu.			
6	Preskušnja hmelja, ali je bil žveplan	$\frac{1}{4}$ kg	1	50
XI. Preiskávanje drugih živil in pijač.				
1	Preskušnja kisa. Določitev vse kisline	$\frac{1}{2}$ l	—	50
2	Določitev alkohola, suhega ostanka, stanovitnih kislin, pepela, potem preskušnja, so li v njem rudninske ki- sline in barvila	1 l	4	—
	Druge preskušnje pri kisu se zaračunajo po istih pristojbinah, kakor pri vinu			
3	Preskušnja živil, pripravljenih za daljše hranjenje (konserv), ter sadnih sokov, ali imajo v sebi kaj težkih kovin (baker, cink, svinec, kositer i. t. d.) po	$\frac{1}{2}$ -1 kg	2	—
4	Določitev sladkorja v hranljivih živilih (konservah) in v sadnih sokovih	$\frac{1}{2}$ kg	2	—
	določitev, ali je dodanega kaj škrobnega sladkorja	$\frac{1}{2}$ kg	2	—
	določitev drugih primeskov, kakor salicilne kisline, saha- rina, tujih barvil i. t. d.	$\frac{1}{2}$ -1 kg	1—5	—
5	Preskušnja trsnega, oziroma pesnega sladkorja, koliko			

Zaporedna številca	Predmet preskušnje	V preskušnje naj se pošlje	Pristojbina za preskušnje	
			gld.	kr.
	ima v sebi vode in koliko sladkorja	$\frac{1}{4}$ kg	2	—
6	Določitev sladkorja s polariza- torjem	$\frac{1}{4}$ kg	1	—
7	Določitev sladkorja v skrob- nem sladkorju	$\frac{1}{4}$ kg	2	—
8	Določitev dekstrina v skrob- nem sladkorju	$\frac{1}{4}$ kg	6	—
9	Preskušnja medu, ali je čist (specifična teža, množina sladkorja, polarizacija, pepel)	$\frac{1}{2}$ kg	6	—
10	Preskušnja moke, skroba, kruha, ali je v njih kaj tujih primesij (preiskanje pod drobnogledom), dolo- čitev pepela in kakih rud- ninskih primesij	$\frac{1}{2}$ kg	3—5	—
11	Preskušnja tolšč (mastij) in raznih vrst olja, ali so pristna	$\frac{1}{2}$ kg	1—7	—
12	Za preskušnje drugih živil in užitnin (kave, nadomestkov za kavo, kakao, dišav i. t. d.) se zaračunja pristojbina, pri- merna razsežnosti dela . .			

XII. Preiskávanje vode.

1	Določitev suhega ostanka . .	1 l	2	—
2	Določitev suhega ostanka, apna in sadre (gipsa), kakovostna preskušnja na amonijak, so- litrovo kislino in sokislino ter preiskanje pod drobnog- ledom	2 l	4	—
	Ta preskušnja mnogo- krat zadošča, da se more soditi, ali je voda porabna v gospodarstvu.			
3	Preskušnja vode, ali je po- rabna za pijačo (ostanek po izparjenju in razžarjenju, množina apna, magnezije, žveplene kisline, klora, soli- trove kisline in organske snovi, kakovostna preskušnja na amonijak in solitrovo so- kislino ter preiskanje used- line [oborine] pod drobnog- ledom)	4 l	10	—
	V to svrhu je treba ste- klenico, v kateri se voda pošlje v preskušnje, popol- noma očediti in jo izmiti s tisto vodo, koja pride v preskušnje; zamašiti se mora z dobrim, novim plutovim zamaškom. Naj- boljše za take poskušnje so navadne vinske stekle- nice.			

Zaporedna številca	Predmet preskušnje	V preskušnje naj se pošlje	Pristojbina za preskušnje	
			gld.	kr.
4	Bakterijska preskušnja (število bakterij) Za podrobno bakterijsko preskušnje se pristojbina zaračuni po množini dela. Ta preskušnja ima le v tem slučaju kaj vrednosti, ako se poskušnja vzame pravilno. Posode za take po- skušnje določijo presku- šališče.	—	3	—
5	Za določitev drugih snovij v vodi, ki tukaj niso nave- dene, se zaračunja po . .	—	2	—

Uredba kmetijskih šol.

(Dalje.)

II.

Kmetijska šola mora biti sama na sebi prav urejena. Zaradi tega se je treba pri snovanju takih šol ozirati na vse, kar utegne vplivati na razvoj in na uspešnejše delovanje. Ni zadosti, ako uvažujemo le smoter takih šol, treba je tudi, da se oziramo pri urejanju na kmetijski napredek dotične dežele, na splošno omiko kmetškega naroda in na predomiko učencev, kateri bodo pohajali šolo.

V čislih je treba imeti pred vsem seveda smoter šole. Vse nižje kmetijske šole imajo namen, vzgojevati praktične kmetovalce za mala in srednja posestva in podajati tisto znanje, ki je kmetovalcem v današnjih časih potrebno, da lahko z uspehom kmetujejo. One so torej pripravljavnice za praktično življenje. S takih šol morajo prihajati mladenči, ki se na duhu in telesu dosti razviti z veseljem zopet poprimajo dela v domači hiši, mladenči, ki imajo vso potrebno podlago in zmožnost, da postanejo sčasoma zgledni gospodarji na očetovem domu.

Ako je to poglavitni namen kmetijskih šol, potem morajo take šole skrbeti, da postanejo učenci vneti kmetovalci in razumni za vsako delo. To se pa da doseči le z dobro urejenim praktičnim poukom; zato je treba nanj polagati največjo važnost, da se doseže prvi uspeh. Take šole morajo oskrbeti, da dobe učenci potrebno praktično sposobnost, kajti na to se še najbolj gleda v praksi in po tej se najbolj presoja vrednost nižje kmetijske šole in njenega delovanja.

Nižje kmetijske šole rade polagajo več važnosti na teoretično šolanje, kakor je treba. To ni namenu primerno. Če se učenci učé preveč v šolski sobi, premalo pa zunaj v gospodarstvu, se rado zgodi, da se odvadijo kmetškemu delu, da po dovršeni šoli nočejo doma ostati in pomagati očetu, ampak se raje potikajo po vnanjih službah. Nekteri prestopijo celo v druge službe in premene popolnoma svoj poklic. Taki učenci škodujejo največ dobremu imenu šole, ker dajejo slab zgled. En sam tak učenec, ki se po dovršeni šoli izneveri svojemu poklicu in zapusti brez tehtnega vzroka domačo hišo, lahko spravi celo šolo ob ugled pri gospodarjih dotičnega kraja. Naj se pa to zgodi pri takih učencih, kateri bi imeli naj-

lepšo priliko, doma pokazati sad svoje strokovne izobrazbe, potem izgubi šola hitro svoj ugled, dasi deluje sicer po vseh predpisih.

Dalje je treba pri urejanju takih šol uvaževati tudi razvoj domačega kmetijstva in ljudsko omiko. V tem pogledu so razmere v raznih avstrijskih deželah tako različne, da se ni prav nič čuditi, ako so kmetijske šole že z ozirom na to različno urejene. Različen kmetijski napredek, različne gospodarske panoge, vse to je merodajno za uredbo šole. V obče velja načelo, da je polagati toliko večjo važnost na praktični pouk, kolikor bolj pomanjkljivo se še izvršujejo različna kmetijska dela, kolikor mnogovrstnejše so panoge, ktere je treba zboljšati, in kolikor nižja je splošna ljudska omika. V naprednih deželah, kakor n. pr. na Češkem, se učencem ni treba toliko vaditi v boljšem delu, ker so mu vajeni že od doma. Tam je treba le še več dela z glavo. Po naših slovenskih deželah so razmere drugačne. Tukaj je treba še marsikako delo vpeljati in marsikako delo zboljšati. Že zaradi tega je treba pri nas več praktičnega pouka, treba ga je pa tudi zaradi tega, ker se pečamo z najraznovrstnejšimi gospodarskimi in takimi panogami, pri kterih skoraj ves uspeh sloni le na dobrem delu, kteremu se moramo pa še le priučiti. Pri urejanju kmetijskih šol je pa dobro uvaževati tudi predomiko, s katero se sprejemajo učenci v zavod. Kjer se zahteva za sprejem zadostna predomika, tam se dajo z sistematičnim teoretičnim poukom v šoli doseči lepi uspehi. Vse drugače je, ako se v šolo sprejemajo učenci z vsakovrstno in nezadostno predomiko. Tam je pa teoretično šolanje prava muka za učence in za učitelje. Za obisk nižjih kmetijskih šol je predpisana dobro dovršena ljudska šola. Kakor znano, pa prihajajo z eno- in večrazrednih ljudskih šol prav različni učenci, učenci, ki imajo zelo različno podlago za strokovni pouk. Večina učencev prihaja z dežele, kjer so dovršili enorazredno ljudsko šolo. Ti učenci prinesó iz ljudskošolskih predmetov tako malo znanja, da je uspešen pouk v prirodoslovnih in strokovnih predmetih sila težaven v tem obsegu, kakor ga zahteva učni načrt za kmetijske šole; s takim materijalom je težko kaj prida doseči v teoriji, ker mu manjka prave podlage. Prava didaktična podloga za uspešen teoretičen pouk je dobro dovršena štirirazredna ljudska šola. Žal pa, da se kaj takega ne more zahtevati v naših razmerah, ako hočemo, da bo šola dobro obiskana. Sicer prihajajo v kmetijske šole tudi spodnji gimnazijci, realci in učenci iz meščanskih šol. To so pa izjeme. Najraje pridejo iz srednjih šol tisti učenci, ki niso mogli tamkaj dobro izhajati, bodi si že zaradi slabe glave, ali pa malopridnosti. S takimi učenci pa ni dosti pomagano; z njimi nastaja le še večja razlika v predomiki gojencev. Da imajo učitelji pri tako različni predomiki svojih učencev težavno stališče v šoli, je več kakor očitno. Za nekatere učence je pouk preobširen, pretežek in neprebaven, za druge zopet prekratek in prelahak. Ker ne morejo vsi učenci slediti pouku v vseh njegovih delih in ga pojmiti v celem obsegu, nauče se le na pol, in še to se jih ne drži dolgo, ker jim manjka zadostne in trdne podlage. Da se mora pri takih razmerah jemati le toliko teorije, kolikor je je neobhodno potreba, in da je po drugi strani treba polagati največjo važnost na praktično šolanje, da se vsaj s tem dosežejo kolikor mogoče enakomerni in ugodni učni uspehi, je lahko uvideti.

Velik nedostatek pri vsem tem je pa še to, da se pošiljajo v kmetijsko šolo najraje malo nadarjeni učenci. Bistroglavega sina pošlje premožnejši gospodar v srednje šole, za dom pa odloči sina, ki se noče ali pa ne more

dobro učiti. V ugodnem slučaju pošlje tega v kmetijsko šolo. Da se pri takih učencih ne da s teorijo mnogo doseči, je jasno. Takim učencem je treba zlasti praktičnega pouka, kajti le to, kar je na šoli sam dobrega videl, kar je sam delal in skusil, le to mu ostane trajna last; teoretičen pouk pa, kteri se ni izkoriščal v šolskem gospodarstvu, tega pozabi ravno tako hitro, kakor se ga je naučil.

Po vsem tem kaže vsaj v naših razmerah polagati največjo važnost na praktični pouk v kmetijskih šolah. Praktični pouk je treba kolikor mogoče razširiti, v teoriji naj se pa jemlje le toliko, kolikor je neobhodno potrebno za razumevanje in zboljšanje naših kmetijskih strok.

(Dalje prihodnjič.)

Zavarovalnice za živino.

(Priredil A. Slivnik.)

Zadnja desetletja, bogata socijalnih naredeb, so sprožila tudi vprašanje, kako bi se odvrnila in zmanjšala škoda, katero pri rejih domače živine povzročajo narodnemu gospodarstvu živinske bolezni in nezgode. Živinoreja je prevažna, rekel bi, najbolj važna panoga našega kmetijstva; ni torej nikakor odveč, da jo z vsemi mogočimi sredstvi pospešujemo in skušamo odvrčati škodo, katero tako pogosto trpi živinorejec. Vzdramil so nas osodepolne kužne bolezni, ki so ugonobile toliko narodnega imetja. Živahni promet in po njem oživela živinska kupčija je dvignila živinorejo na doslej nepoznato višino, ob enem pa tudi povečala nevarnost, s katero prete kužne bolezni. Jekleno devetnajsto stoletje, ki izrablja duševne in telesne naše moči kakor še nobeno do zdaj, zahteva mesto obimovite rastlinske, težko prebavne hrane tečne jedi. Ta se mu ponuja v mesu zdrave in dobro rejene živine. Podvojila se je torej poraba mesa in dohodki pridelovalcev so se času primerno zvišali. Hočemo pa zdrave in tečne hrane, zato zavračamo zdravju škodljivo in malovredno meso, katero naj mesoglednik brez ozira odstrani. Da pa na vse te strani dosežemo ugodne uspehe, je treba, da se živinorejci sebi in odjemalcem v korist primerno organizujejo. Potrebo take organizacije so občutili kmetovalci sami, hoteč si s tem zboljšati svoje stanje, ki nikakor ne vzbuja zavisti. Že dlje se pojavljajo med naprednejšimi gospodarji klici po zdatni pomoči od države in deželnih zborov. Da izgine nekoliko nezaupljivost, s katero se naš kmetovalec bliža vsaki novosti, in da bi prevelika gorečnost, ki se posebno sedaj ponekodi kaže glede živinskih zavarovalnic, ne imela slabih nasledkov, smo se namenili o ti zadevi nekoliko izpregovoriti.

Med opravili je umno kmetijstvo najpotrebnejše in med vsemi tehničnimi poklici najlepše in dokaj mikavno. Kmetijskim strokam pa bi jaz v naših razmerah stavil na čelo umno živinorejo. Naš kmet ti bode takoj razjasnil, da mu daje zdrava in lepa živina dober in najbolj gotov užitek. S poljskimi pridelki je križ, ako so neugodne vremenske in druge razmere. Brez moči je kmetovalec v boju z nebesnimi elementi, saj mu daje škodljivi mrčes in škodljiva rastlina opravka čez glavo; lože se obvaruje nesreče pri živinoreji, ako je dovzeten za dobre nauke, ki mu jih nudi koristna knjiga. Vender pa mu tudi tukaj žugajo nezgode, ki zahtevajo skupnega nastopa, kajti še tako izkušen poedinec bi omagal. V takih slučajih se mu obeta samo v združenem delovanju spas, pomore mu na krepkem temelju osnovana živinska zavarovalnica.

Živinsko zavarovanje v najširšem pomenu besede je pač zelo staro. Tako imajo na pr. planšarji lepo pode-

dovano navado, da si razdele meso živali, ki se je ponesrečila na paši, katere meso pa je drugače užitno; ob priliki si vračajo koline. Pozneje so se zavarovali posamezni občani, osobito ako so rabili skupne pašnike, proti neugodam pasoč se živine med seboj. Z razdelitvijo pašnikov in gozdov pa so izginile skupne koristi in z njimi vred tudi teženje po združnem delovanju. V Nemčiji obstajajo take krajevne zavarovalnice že dolgo časa in so se polagoma razširile po celi državi. V Avstriji so poglone krajevne zavarovalnice zadnja leta posebno na Moravskem. Živahno gibanje v tem oziru opazamo tudi v slovenskih deželah. Tudi deželni zbori niso popolnoma zastali, kakor kažejo dolge debate v zbornicah. Uresničila pa je do zdaj nade živinorejcev samo Niževavstrijska, ustanovivši deželni zavod za zavarovanje govedi. Nekteri se ogrevajo bolj za privatna zavarovalna podjetja in so zoper podeželjenje in podržavljenje.

Ako izvažamo kužne slučaje, je za posestnika enega ali par repov izguba ene živali veliko bolj občutna kakor za graščaka. Na manjšem posestvu, kjer je vsako živinče neobhodno potrebno, bodisi za vprego, bodisi za molžo, se težko pogreša tudi ena sama žival. Ker primanjkuje manjšemu posestniku tudi nizke vsote, je večkrat izročen v roke oderuhu ali je primoran skleniti trdo kupno pogodbo. Tu naj omenim le mešetarjev in prekupcev, ki večkrat kmetičevu zadrego tako premeteno izrabijo v svoj dobiček. Izguba v hlevu se tem izdatneje občuti, čim več je bila vredna žival. Čim bolj raste vsled zboljšanja in požlahtnitve vrednost domače živine, namreč živine, določene za plemo, tem večja je škoda; kajti tudi v slučaju, da porabimo meso, ostane dober del plemenske cene nepokrit. Zaradi tega je rodilo zboljševanje plemenske živine potrebo zavarovanja.

Zavarovanje živine pa ni tako enostavno, kakor na pr. zavarovanje proti toči. Koliko neugod pri živini pometen gospodar lahko odvrne, koliko lahko zakrivi brezbržnost in kako lahko oškoduje lakomnost tega ali onega sozavarovanca vse zadržuje! Treba je torej pred vsem navedeb, ki varujejo zavarovalnico pred lahkomišelnim in sleparskim členom. V tem tiči tudi vzrok, zakaj ravno nekteri razsodnejši gospodarji niso nič kaj zavzeti za združno krajevno zavarovanje. Iz tega sledi, da je vsekakor treba toli natančnih zavarovalnih pogojev, da ščitijo celoto in ovirajo malomarnost in sleparstvo.

Najpreje se hočemo baviti s krajevnimi zavarovalnimi društvi, ktera so se razvila v zdatnem številu v južnih nemških državah, v Švici in v planinskih krajih sploh. Tako na pr. dajejo odškodnino večina kmetijskih okrajnih zadrug v Tirolah za vse neugode na paši in nekatere tudi za neugode v hlevu. Na Moravskem so izdali 23. dne sušča 1883. l. deželni zakon o zavarovanju živine, kateri se je raztezal samo na plučno kugo, na vranični prisad, na kugo v gobcu in na parkljih in pozneje tudi na šumeče bule. Ta zakon, ki naj bi bil zatrl plučno kugo, ni dosegel zaželenega smotra. Po devetletnem obstanku se je razveljavil, potem ko je stopil v pravomočnost novi državni zakon glede zatiranja plučne kuge. V posameznih krajih Moravske so vpeljali že pred in tudi med deželnim zakonom krajevne zavarovalnice, ki so se največ raztezale na živino, zaklano vsled neugod. Pravi razvoj zavarovanja živine pa se je pojavil zadnji dve leti, v katerih se je vpeljalo v enem samem moravskem političnem okraju 20 občinskih zavarovalnih društev. Ta se raztezajo samo na zavarovanje govedi, in temelj jim je vzajemnost. Vse te radovoljne zveze imajo posebna pravila, ktera se semtertje po nekoliko razlikujejo. Taka

društva se ustanavljajo na ta način, da se zbrani živinorejci zedinijo glede pogojev in se s podpisom zavežejo, da bodo določila točno vršili. Pravil navadno ne dajo gosposki potrditi.

To medsebojno zavarovanje se razteza na neugode pri goveji živini, katere nastanejo brez krivde vsled bolezni, nesreče in ognja. Nektere teh zvez imajo tudi ta smoter, da na stroške zavarovalnega fonda skrbijo za živinozdravniško pomoč oboleli živini.

Člen medsebojne živinske zavarovalnice lahko postane vsak živinorejec, kateri svojo živino pametno redi in se ne bavi s prekuptjo. Živinski kupci so torej iz zavarovalnice izključeni.

Društveni odbor ali občni zbor ima pravico, posamezne živinorejce odstraniti.

Vsak vdeleženec je primoran zavarovati vsa svoja goveda, izvzemši teleta do starosti 3 mesecev. Vsaka žival pride v poseben cenilen oddelek, od 20—200 gld. Nektera društva imajo samo tri skupine, namreč za 50, 100 in 150 gld., druge zopet štiri, in sicer od 25 do 50 gld., od 50 do 75 gld., od 75 do 100 gld. in od 100 do 125 gld. Čez 12 let stara goveda se cenijo za eno vrednostno skupino nižje.

Od zavarovanja so izključena teleta, pod 3 mesece stara, bolna živina, pitalna goved in živina, ki je morebiti zavarovana kje drugje.

Zavarovanec je primoran novo kupljeno živino v teku 2 do 14 dni zglasiti predsedniku društva, kateri jo da ceniti. V tem slučaju je treba premijo plačati za celo leto. Zavarovanje za žival, kupljeno v drugi občini, stopi v veljavo šele po preteku 14 do 30 dni, in to le tedaj, ako so jo cenilni možje spoznali za zdravo.

Odboru pristojna pravica, da se sme pri posameznih členih prepričati, ako niso mogoče kakega repa zatajili. V takem slučaju se jim odškodnina odreče tudi za zavarovano živino.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 132. Ali naj se lucerni gnoji vsako leto z umetnim gnojem, ali zadostuje vsako tretje leto? (I. Ž. v. S.)

Odgovor: Za lucerno je najmerodajnejše tisto umetno gnojilo, ktero ima fosforovo kislino v sebi, n. pr. Tomasova žindra. To gnojilo se počasi razkaja ter deluje 3—4 leta na njivi, če se ga dosti potrese.

Vprašanje 133. Sedaj ponujajo trgovci razne vrste sladkorja za petijot, in sicer rjav navaden sladkor in grozdni sladkor. Kteri sladkor bo najboljši in ob enem tudi poceni za napravo petijota? (M. A. v. N.)

Odgovor: Grozdni sladkor se dela iz skroba s pomočjo žveplene kisline, katere vedno nekaj ostane v sladkorju. Žveplena kislina je pa zdravju zelo škodljiva, zato je pri nas v Avstriji poraba grozdnega sladkorja prepovedana. Sicer pa je grozdni sladkor vzlic njegovi nizki ceni vender precej drag, kajti v njem je k večjemu $\frac{2}{3}$ takega sladkorja, kateri pokipi. — Druge vrste sladkorja, ki se dobe v prodajalnah, so dobre, in med njim zlasti rjavi pesni sladkor, ki je popolnoma tak, kakor beli, le očiščen ni, kar je brezpomembno za izdelavanje petijota, pa je zato zdatno cenejši.

Vprašanje 134. Jaz mislim primeren prostor zasaditi z leskovino, da bodem prideloval kole za vinograde. V to svrhu bom sejal lešnike in vprašam, ali se lešniki sejejo jeseni ali spomladi? (I. C. B.)

Odgovor: Lešnik je kaljiv do prihodnje pomladi; ako se vsadi jeseni, kali precej zgodaj spomladi, ako se pa vsadi še le spomladi, kali še le drugo leto.

Vprašanje 135. Kako naj zdravim kravo, ktera mi sem ter tja daje krvavo mleko? (A. D. v I B)

Odgovor: Krava molze krvavo mleko, če ima kako bolezen v vimenu, ali pa vsled povžitja gotovih rastlin v krmi. Če pride kri v mleko vsled bolezni v vimenu, treba je to bolezen ozdraviti, če pa pride od krmljenja, treba je krmo premeniti. Rastline, ktere povzročijo krvavo mleko, so: Zlatica (*ranunculus*), mleček (*euphorbia*), mladi vršički jelš, jelk in topolov.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Miha Kopač**, posestnik in mlinar na Zgošči ter večleten družben ud, je umrl 13. t. m. Naj počiva v miru!

* **Premovanja govedi** bodo meseca oktobra, in sicer za Gorenjsko na Bledu 17., za Dolenjsko v Litiji 19. in za Notranjsko v Trnovem 22. oktobra t. l. Podrobnosti so označene v programu, ki je objavljen med uradnimi vestmi današnje številke.

* **Plemene bike belanske (pisane) pasme** bo c. kr. kmetijska družba kranjska oddajala meseca oktobra ter opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi današnje številke.

* **Umetnih gnojil** je do sedaj pri družbi naročenih ravno 100 vagonov. Tomasove žindre je oddati le še 20 vagonov. Ko bo ta zaloga prodana, potem bo cena za 30 kr. pri 100 kg višja, če bo sploh mogoče tega gnojila še kaj dobiti.

* **Dolg na modri galici** smo pričeli iztirjevati potom poštnega povzetja ter priračunamo po 5% zamudnih obrestij od 1. avgusta naprej. Da si dolžniki ne nakopljejo nepotrebnih, stroškov, prosimo jih, naj poštno povzetnice takoj izplačajo.

* **Sadni trg za namizno sadje** namerava družba prirediti enkrat meseca novembra, zato prosimo sadjarje, kateri imajo lepo zimsko sadje in kateri hočejo to sadje dobro v denar spraviti, da je lepo hranijo ter ga ne zavržejo uže sedaj po smešno nizkih cenah.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora 18. dne septembra 1898.

Navzoči: Predsednik gosp. ces. svetnik Ivan Murnik, podpredsednik gosp. Fr. Povše, odborniki gg.: Folakovski, dr. Romih, Rohrman, Witschl, dr. pl. Wurzbach, Žirovnik in tajnik Pirc.

Ob prričetku se je se je predsednik spominjal groznega umora naše presvetle cesarice in je naznanil, da je v imenu glavnega odbora, kakor tudi v imenu celega stanu, ktereга zastopa kmetijska družba, prosil gospoda deželnega predsednika, naj sporoči pred najvišji prestol udenostno izjavo in globoko sočutje, ter je pozval navzoče gg. odbornike, naj se pridružijo vskliku: Bog ohrani, Bog obvaruj Nj. Vel. presvetlega cesarja še mnogo let zvestim podanikom!

Glavni odbor je vzel za znanje, da se je vsled nastalih razmer morala opustiti jubilejska sadna razstava v Ljubljani in da je tudi c. kr. pomološko društvo iz istih razlogov za sedaj opustilo prireditve državne jubilejske sadne razstave na Dunaju.

Glavni odbor je sklenil po možnosti skrbeti, da se tekom meseca novembra priredi v Ljubljani sadni trg za namizno sadje,

ki naj ima nalogo, na eni strani pomoči pridelovalcem do boljših cen, na drugi strani pa uživalcem do lepega in vender primerno cenega blaga.

Za prireditve premovanja govedi letošnje jesen so se določili kraji, in sicer na Gorenjskem Bled, na Notranjskem Il. Bistrica in na Dolenjskem Litija.

Vsled poziva vis. deželnega odbora je odbor po daljši razpravi določil vsebino odgovora, kterega naj da na vprašanje glede ustanovitve še ene kmetijske šole, in sicer na Gorenjskem.

Za nove ude so bili sprejeti gg.:

Arkar Janez, posestnik v Trebči Vasi; Mlinar Andrej, posestnik v Žiberšah; Gregorič Anton, posestnik v Dekani; Hraničevič Janjo, trgovec in posestnik v Metliki; dr. Anton vitez Schöppel, odvetnik v Ljubljani; Remškar Matija, posestnik na Brezovici; Martinec Ivan, posestnik v Rudniku; Kastelec Anton, posestnik v Mirni; Samotorčan Jakob, posestnik v Mali Ligojni; Žirovnik Josip, posestnik v Bukovici; Rožman Josip, posestnik v Bukovici; Osel Janez, posestnik v Bukovici; Špenko Francišek, posestnik v Bukovici; Rozman Henrik, mehanik in semenjar v Mirni Peči; Gorjup Josip, posestnik na Žalostni Gori; Hlebčar Francišek, posestnik na Okroglem; Kmetijska posojilnica ljubljanske okolice v Ljubljani; Hafner Ivan, posestnik v Godeščah; Dolar Josip, posestnik v Vrbi; Popp Francišek, posestnik in gostilničar v Ljubljani; dr. Bertsche C., grajačak v Pogancah; Šemrov Anton, posestnik v Novem Svetu; Kisovec Ivan, posestnik v Sv. Križu.

Program delitve premij za govejo živino, ki bode

v ponedeljek, 17. dne oktobra t. l. na Bledu za okrajno glavarstvo radovljiško, v sredo, 19. dne oktobra t. l. v Litiji za okrajno glavarstvo litijsko in v soboto, 22. dne oktobra t. l. v Trnovem za okrajno glavarstvo postojnsko.

Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo in slavni deželni odbor kranjski sta na predlog c. kr. kmetijske družbe kranjske blagovolila dovoliti, da se napravijo gorenje delitve premij za govejo živino, ter sta v ta namen dovolila potrební denar.

Namen razstavam in delitvi premij je:

- Da se živinorejci teh okrajev s primerjanjem goved vzpodbudijo za napredek živinoreje in se o nji pouče,
- da se razvidi uspeh, ki se je zlasti z deželno in državno podporo dosihdob dosegel pri reji naše domače goveje živine.

1.) Pravico do premij imajo vsi živinorejci imenovanih okrajnih glavarstev.

2.) Do 10. ure dopoldne mora vsa živina biti na mestu razstave, in sicer posebej junoci, posebej telice in posebej krave, za ograjo privezane. Vsak lastnik mora sam skrbeti, da ima njegova živina hlapca ali deklo, ki streže živini.

3.) Da živina sme postati deležna premije, mora najmanj uže pol leta biti lastnina tistega gospodarja, ki jo razstavi. To mora razstavnik dekazati s pričalom svojega županstva.

4.) Možje, kateri bodo sodili o premovanju živine, se izbero po dotičnem predpisniku c. kr. ministerstva za kmetijstvo in se morajo ravnati po predpisih, za to določenih.

5.) Kdor je premijo dobil, se mora s posebnim pismom zavezati, da spolni vse, kar veleva imenovani ministerski predpisnik, ter da obdarovano govedo najmanj eno leto obdrži za plemo.

6.) V razstavo se pripuščajo:

junoci, ki so $\frac{1}{2}$ do 3 leta stari,

breje telice, ki so najmanj 2 leti stare,

molzne krave, ki so imele eno, dve, tri, štiri ali k večjemu 5 telet.

Govedo sme biti izvirnega marijinodvorskega, muriškega, belansko-pingavskega plemena in pa domača živina, mešana z zgoraj imenovanimi 3 rodovi ali pa tudi z drugimi zlahtnimi rodovi, ali pa tudi čisto domača živina.

7.) Za lepo živino so določene naslednje premije:

I. Za bika 8 premij, in sicer ena 25, dve po 15 in pet po 10 gld.

II. Za krave 6 premij, in sicer ena 20, ena 15 in 4 po 10 gld.

III. Za breje telice 6 premij, in sicer ena 20, ena 15 in 4 po 10 gld.

Posestnikom, ki pripeljejo k premevanju v vseh oddelkih najlepšo skupino goved, sme presojevalni odbor prisoditi vrh gorenjih premij tudi priznansko diplomo za umno živinorejo in v posebnem slučaju še izredno posebno premijo.

Glavni odbor o. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 1. dne oktobra 1898.

Ivan Murnik s. r.,
predsednik.

Gustav Piro s. r.,
tajnik.

Razglas

o oddaji čistokrvnih plemenih bikov belanske (belo-rdeče pisane) pasme, kupljenih z državno podporo.

Glavni odbor o. kr. kmetijske družbe kupi meseca oktobra s podporo, katero je dovolilo visoko o. kr. kmetijsko ministerstvo za pospeševanje govedoreje, nekaj bikov belanske (belo-rdeče pisane) pasme.

Te bika bode odbor oddajal na podlogi došlih prošenj, in sicer z ozirom na potrebo čistokrvnih plemenjakov po dotičnih krajih.

Prošnje je treba vložiti do

10. dne meseca oktobra t. l.

pri glavnem odboru o. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Vsak prosilec za bika mora v prošnji naznaniti, oziroma zavezati se:

1.) da je pripravljen bika sprejeti o pravem času na oni bližnji postaji, ktera bode določena, in sicer tistega bika, katerega določi odbor;

2.) da pošlje na račun piecej, ko mu odbor naznani, da mu je bik prisojen, 10 gld, kateri zapadejo, če potem ne sprejme odkazanega mu bika;

3.) da plača ob sprejemu bika polovico tistih stroškov, ktere je podpisani odbor imel zanj pri nakupu, in sicer odračunši pod točko 2. omenjenih 10 gld., in

4.) da podpiše zavezno pismo, s katerim se zaveže imeti prejetega bika dve leti za pleme in, če ga iz kterejakoli zadostnega vzroka z dovoljenjem podpisanega odbora proda, povrniti po 5 gld. za vsak mesec, kar ga pred časom odda

Živinorejci, kateri bodo imeli prejetega bika čez 2 leti za pleme, in sicer najmanj 4 mesece dalje, dobodo po 20 gld. in za vsak nadaljni mesec po 5 gld. nagrade.

Glavni odbor o. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 30. dne septembra 1898.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice o. kr. kmetijske družbe v Izlakah pri Zagorju ob Savi, ki bo v nedeljo, 23. dne oktobra t. l. popoldne po krščanskem nauku v Medijskih toplicah.

SPORED:

- 1.) Poročilo odbora o dosedanjem podružničnem delovanju.
- 2.) Volitev novega odbora.
- 3.) Slučajnosti.

Podružnica o. kr. kmetijske družbe v Izlakah,

20. dne septembra 1898.

Jožef Prašnikar, načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Cerkljah, kateri bode v nedeljo, 16. vinotoka (oktobra), po litanijah v gostilni pred šolo z naslednjim sporedom:

- 1.) Predložitev računa po predsedniku.
- 2.) Nove volitve načelnika, tajnika in dveh odbornikov. *)
- 3.) Posvetovanje zaradi podružnične drevesnice.
- 4.) Pobiranje letnine za prihodnje leto.
- 5.) Ogled sadnih pridelkov z načelnikovega komaj šestletnega sadnega vrta.
- 6.) Posamezni nasveti.

Cerklje, 25. septembra 1898.

Edv. Globočnik,
t. č. načelnik.

Josip Jenko,
t. č. tajnik.

*) Sedanji načelnik izjavlja, da nove izvolitve nikakor ne more več prevzeti.

Št. 13 248.

Razglas.

Glasom zadnjega uradnega izkaza o živinskih kugah deželne vlade v Sarajevu je v okupacijskem ozemlju svinjska kuga v okrajih Bihač, Brčka, Bjelina in Srebrenica popolnoma ponehala, na novo pa nastopila v okrajih okolica Banjaluka, Petrovac in Ljubuški.

Deželna vlada zatorej vsled razpisa visokega o. kr. ministerstva za notranje stvari z 9. dne septembra 1898. l., št. 30 026., dotlej, dokler se ne ukaže drugače, zaradi svinjske kuge prepoveduje uvažati prasiče iz okrajev okolica Banjaluka, Bosn. Dubica, Priedor, Bosn. Novi, Sanski most, Krupa, Petrovac, Vlasenica in Ljubuški okupacijskega ozemlja na Kranjsko

Iz ostalih doslej neokuženih krajev okupacijskega ozemlja se smejo samo pitani prasiči z živo težo najmanj 120 kilogramov po železnici uvažati na Kranjsko, in sicer v konsumni kraj Ljubljano v istoimensko železniško dostajo o. kr. priv. južne železnice, pa se morajo nemudoma zaklati. Istotako je dopuščeno uvažati zaklane prasiče na Kranjsko v nerazsekanem stanju.

Te nove odredbe stopijo v veljavnost

18. dne septembra 1898. l.

in se namesto onih v turodnem razglasu s 1. dne avgusta t. l., št. 11.185., objavljenih, ki se s tem razveljavljajo, razglašajo z dodatkom, da se prestopki zoper zgoraj imenovane okraje razglašene uvezne prepovedi za prasiče kaznujejo po državnem zakonu s 24. dne maja 1882. l., št. 51., in da bi se transporti, med katerimi bi se našel tudi samo eden na omenjeni kugi obolel prasič, zavrnilo na oddajno postajo.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 14. dne septembra 1898.

Listnisa uredništva.

A. P. v G. Zanesljive trgovine s semeni so: Ernst Bahlsen v Pragi; P. Hüttig na Dunaju, I. Weihburggasse 17; Wolfner & Weisz na Dunaju, I. Am Hof 3, i. dr.

A. G. v D. Da pri Vašem načinu pridelovanja krompirja delajo razni škodljivci veliko škodo, je naravno. Znebili se jih bode le tedaj, če jih pridno zatirate, umno kolobarite in krompirju nikdar ne gnojite s svežim gnojem. Podkopljite gnoj uže jeseni, da do pomladi strohni. Samo z umetnim gnojem v Vaših težkih zemljah ne bode veliko opravili, ker potrebujete hlevski gnoj tudi za rahljanje zemlje. Naredite naslednji poskus: Pognojite jeseni njivo s slamnatim gnojem, s Tomasovo žlindro in kajnitom ter sadite spomladi krompir, ne da bi mu še kaj gnojili.

J. M. v C. Na svoje vprašanje najdete obširen odgovor med spisi v pričujoči številki.

F. P. v Ž. Mi vender ne moremo več vedeti, kakor živino-zdravnik, kateri je govedo preiskal.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 16. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah štev. 3.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1898. Leto XV.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 30. septembra 1898. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 37.— kr. do gld. 40.— kr.; nemška detelja (lucerna) gld. 47.— kr. do gld. 55.— kr.; gorenjska repa gld. 33.— kr.; laneno seme, domače oximno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 11.— kr. do gld. 11.25 kr.; kuminovo seme gld. 24.— kr. do gld. 24.50 kr.

Fižol: Rudeči ribniški gld. 8.50 kr.; urdeči Hrvat gl. 8.— kr.; prepeličar (koka) gld. 10.50 kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistenežnega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 10.— kr. do gld. 10.50 kr. brez dima sušene gld. 12.— kr. do gld. 13.— kr.

Orehi domači: gld. 16.— kr. do gld. 17.— kr.

Ječice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.— kr. za 100 klgr.

Med: od gld. 30.— kr. do gld. 31.— kr.

Kože Goveje, težke nad 40 kg po gld. 33.— kr. do gld. 34.— kr.

„ težke od 30 do 40 kg „ 27.— „ „ 28.— „

„ lahke „ 28.— „ „ 29.— „

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr. klgr.)

Telečje kože: 50 kr. za kg.

Kozličeve kože po gld. —.70 kr. do gld. —.80 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 33 kr. za kg.

Druge vrste 16 do 20 „ „ „

Kože lisic po gld. 3.50 do 3.50

„ kun „ 9.— „ 10.— „ sa par.

„ dihurjev „ 2.50 „ 3.— „

„ vidr „ 9.— „ 10.— „

Kože zajcev po 14 do 15 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po gld. 16.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 28. septembra 1898. Pšenica gld. 9.50 kr., rž gld. 7.50 kr., ječmen gld. 6.50 kr., oves gld. 6.40 kr., ajda gld. 10.25 kr., proso gld. 7.50 kr., turšica gld. 6.40 kr., leča gld. 10.— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 8.— kr., seno gld. 1.96 kr., slama gld. 1.60 kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Na Dunaji, 30. septembra 1898. Pšenica gld. 8.87 kr., rž gld. 7.29 kr., ječmen gld. 7.20 kr., oves gld. 5.68 kr., turšica gld. 5.50 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Uljudnej pozornosti posebno priporočeno!

V vsakem poštno-oddajnem okraji, v vsaki fari in po va potrebi in želji tudi v vsaki občini, nastavi se razumna, delavna in zanesljiva oseba kot

zaupni mož in posredovalec

z ozira-vrednim postranskim zaslužkom, ki se vedno množi in mnoga leta traja, od nekega, čez trideset let obstoječega domačega denarnega podjetja, priznane zanesljivosti in prve vrste. Pismene ponudbe pod 20.298 Gradec, poste restante. (50—6)

Več meterskih stotov izvrstnega

 sira

kakor tudi posamezne hlebe ima naprodaj „Košanska mlekarska zadruga“ pošta Št. Peter, Notranjsko. (79—2)

Ameriško patentovane

ne varjene verige iz jekla,

katere so dvakrat močnejše od varjenih, so zelo lahke in ceneji kakor vse druge verige.

Vzorci, z mnogimi pohvalnimi pismi, pošilja brezplačno.

Akcijska družba fužin za jeklo v Beli peči na Gorenjskem. (64—5)

Te vrste verig dobi se v vsaki večji trgovini za železo.

Razglas.

Deželni odbor oddajal bo meseca oktobra t. l. bike plemenjake in sicer Belanske-Pincgavske (cikaste) pasme, kakor tudi nekaj sive pasme in sicer v prvi vrsti občinam, in le, če bi se teh ne zglasilo zadostno število, tudi zasebnim žvinorejcem.

Prošnje za bike pošljejo naj se do 6. oktobra t. l. deželnemu odboru Kranjskemu v Ljubljani.

Pogoji, pod katerimi se bodo biki oddajali so sledeči:

1.) Bik se mora pravočasno prevzeti na oni postaji, katero bo deželni odbor določil;

2.) pri prevzetju bika mora se plačati polovica nakupnih stroškov;

3.) prejemnik bika se ima zavezati, da ga bo imel dve leti za pleme in da povrne po 5 gld. za vsak mesec, če bi ga iz kakršnega koli vzroka, vedno pa z dovoljenjem deželnega odbora pred pretekom dveh let prodal, nasprotno pa bo deželni odbor dovolil nagrado 20 gld. če se bo bik rabil najmanj 4 mesece čez dve leti za pleme;

4.) vsaki prošnji je pridejati 10 gld. predplačila, katero se potem vračuna, oziroma vrne, ako se dotični prošnji ne more ugoditi. (86—1)

Od deželnega odbora kranjskega.

V Ljubljani, 17. dne septembra 1898.

Dve rujavi kobili

angleški dirjalki, ki pretečeti v 2 minutah kilometer, jedna $3\frac{1}{2}$ leta, druga pa $4\frac{1}{2}$ leta stari, in ki ste dobili pri dirki v Št. Jerneju dne 4. septembra t. l. prvi dve premiji, so naprodaj pri (83—2)

Alojziju Baniču

na Smedniku pri Raki.

Kdor želi kupiti take izvrstne in hitre konje, naj sam k posestniku pride, ali pa pismeno naznani, da se mu v Novem Mestu ali v Krškem predstavi.

Posojilnica v Ribnici, (84—1)

registrovana zadruga z omejeno zavezo

uradovale bode s 1. oktobrom 1898 pričenši:

vsaki ponedeljek od 9. do 12. ure dopoldne, |

„ torek „ 9. „ 12. „ „

„ „ „ 3. „ 5. „ popoldne. |

Ugodna prilika!

V najem se da

lepo posestvo

z 80 mirniki posetje, 17 orali travnikov in 8 oralov rovt. Posestvo leži v dobro obiskanem gorenjskem letovišču, zemljišča so blizu skupaj, gospodarska poslopja so krasna in bogato vrejena, mleko in mlečni izdelki se dobro, hitro in drago razpečavajo. (81—2)

Kmeti gospodar, ki sam dela in ima družino, najde na tem posestvu lep zaslužek. Posestvo se da v najem brez ali z vsem fundozom. Najemščina po dogovoru.

Naslov se izve pri opravištvu „Kmetovalca“.

Domača tvrdka

Pehani, Lorber in dr.

tovarna za stroje in livarna v Žalcu pri Celju

izdeluje in prodaja po tovarniški ceni:

Najboljše možnarje za streljanje proti toči.

Novoiznajdene „brzostrelne in varnostne možnarje“, katerih ni treba nič zabijati, pri streljanji vsaka nevarnost izključena, pokajo boljše, potrebujejo manj smodnika in streljajo trikrat hitrejšje kot navadni možnarji. (4—17)

Najboljše in najcenejše travniške brane, najizbornejše slamoreznice, najnovejše mlatilnice z ležiščem na kroglo, istotako stiskalnice in mline za grozdje in sadje, geple i. t. d. i. t. d.

Prevzame v najboljšo in točno izvršbo vsa v strojno in livarsko stroko spadajoča dela za tovarne, mline, žage in druge obrtniške naprave, istotako prevzame vsak stroj v najtemeljitejšo in cenejo popravo.

Za vsak možnar, stroj, sploh za vsako delo se jamči.

Tovarniške cene.

Alfa-Separator

Dunaj, (76—3)

I. Schwarzenbergstrasse št. 3.

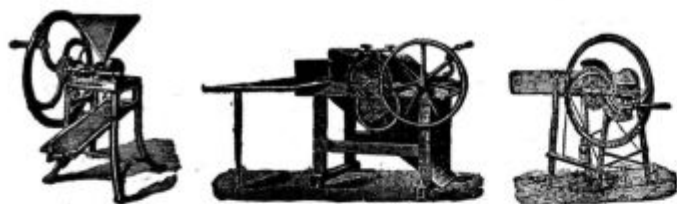
Da se prepreči izguba na denarju, mora si vsak kmetovalec omisliti naš svetovnoznani

posnemalnik za mleko „Alfa“

in popolno opravo za mlekarno kakor tudi „Alfa vrče“ iz jeklene ploščevine za prevažanje mleka.

Na zahtevo dajemo strokovna pojasnila ter razpošiljamo cenike brezplačno in poštne prosto.

Delovanje naše mlekarnice je viditi vsak dan od 4. do 7. ure popoldne na dunajski jubilejni razstavi.

Zaloga vsakovrstnih kmetijskih strojev, kakor:

mlatilnic, gepelnov, slamoreznic, strojev za rezanje repe, trijerjev in stiskalnic za grozdje in sadje; robljač z imenom „Viktorija“, vsakovrstnih strojev in naprav

za mlekarne in sirarnice

izdeluje z nedosegljivo zmoglostjo in najboljše napravljene, katere izvršitve so bile na vseh dosedanjih razstavah odlikovane z najčastnejšimi in največjimi darili. — Take stroje priporoča in prodaja pod prav ugodnimi pogoji (68—5)

J. Weipert in sinovi,

tovarna za poljedelske stroje in livarna za železo v Stockeravu pri Dunaju. — Glavna pisarna se nahaja na Dunaju, IX, Bauernfeldplatz 4.

Cenike brezplačno zastoj in poštne prosto. Tovarniške cene. Za vsako stvar popolno jamstvo. Zastopniki in prekupei se iščejo.

Nik. Hofmann,

tovarnar kirurških inštrumentov, umetelni, ter orožni kovač in nožar v Ljubljani na Mestnem trgu št. 12,

priporoča bogato zalogo svojo raznovrstnega v njegovo stroko spadajočega blaga. Vsa zaloga obstoji iz lastnih izdelkov in se za vsako prodano reč jamči, da je dobra in iz najboljšega blaga narejena.

Zlasti so v zalogi najboljše noži za vrtnarje in vinogradarje, kakor sploh nožarsko in fino kovaško orodje za kmetovalce, vrtnarje, vinogradarje, gozdarje itd.

Reči, ki niso v zalogi, se po naročilu precej in v najboljši kakovosti naredé. (9—6)

JOSIP LEUZ

trgovec

(13—16)

v Ljubljani, Reseljnova cesta

kupuje in prodaja vsakovrstni novi krompir; kakor tudi izvrstno jedilno čebulo, suhe gobe, črešminove jagode, kostanj, želod, ježice, koruzne lase z odstranjenimi konci, hruške in jabolka za mošt, itd. itd. — Tudi kupuje drevesen ali plućen mah, črno in belo čmeriko in vsakovrstno drugo rastlinjstvo.

Stroji za porabo sadja in izdelovanje mošta.

Stiskalnice za sadje in grozdje

s trajno delujočem dvojnim in pritiskom vravnajočem pritiskalom „Herkules“, ki z jamčeno opravi 20% več dela kakor koli druga stiskalnica.

Sadni in grozdni MLINI,

grozdni roblači, pokolne moštarne, stalne in vozeče, stiskalnice in mlini za izdelovanje soka iz malin, ribezla i. t. d.

Sušilnice za sadje in zelenjad, stroje za rezanje in lupljenje sadja.

Najnovejše samedelujoče, patentovane trtne škropilnice „Sifonija“.

Vse te stroje izdeluje in prodaja pod jamstvom kot posebnost v najnovejši, najboljši in skušeni sestavi

PH. MAYFAHRT & dr.

o. kr. edino priv. tovarne kmet. strojev, livarna in fužina na par na Dunaji, II. Taborstrasse št. 76.

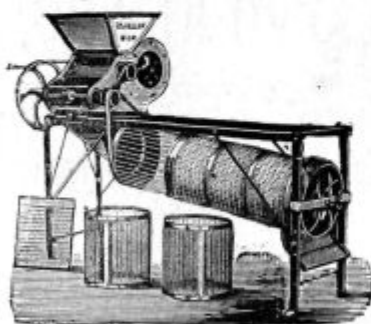
Odlikovana z nad 390 zlatimi, srebrnimi in bronastimi kolajnami.

Obširne cenike in mnogoštevilna priznanska pisma zastoj. Zastopniki in prekupei se iščejo. (59—6)

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Zastopniki se iščejo.

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. Sušilnice za sadje in zelenjavo. Škropilnice proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Mlatilnice, mlini za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav, (te stiskalnice imajo skoro ono tlačilno moč kakor hidravlične [vodovodne] preše).

Slamareznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje prodaja v najboljši izvršitvi (11—19)

IG. HELLER na Dunaju

II, Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo.

Pred ponarejanjem se je posebno treba varovati!

Mala naznanila.

Vsak ud c. kr. kmetijske družbe kranjske sme po dvakrat na leto in sicer brezplačno prijaviti med „Malimi naznanili“ kako objavo tikajočo se gospodarskega prometa. Objava ne sme presegati dve vrsti in je vsako vrsto čez to število plačati po 5 kr. za vsak natis. Neudje plačajo za objave med „Malimi naznanili“ po 5 kr. za vsako vrsto in vsak natis. Denar je naprej poslati.

Centralna posojilnica slovenska v Krškem obrestuje hranilne vloge po 4½% brez odbitka rentnine in pripisuje obresti že vsakega pol k letakapitalu. (103)

Vinski trgovci in krčmarji. Zanesljivo, natančno in hitro morate izdelati ceno grozdja in vina cele Vipavske doline, kakor tudi o umnem kletarstvu itd. pod naslovom J. D. P. poste restante Vipava. (126)

Vevnice, ali stroje za čiščenje žita razpošilja komad po 8 gld. A. Šket trgovec v Dramljah (pošta Trennenberg) Štirsko. (134)

Prasičke, prave jorkširske pasme, 4 tedne stare, in sicer 4 marjaške in 9 svinjc, proda takoj Matevž Barle, posest. na Luži št. 34, pošta Št. Jurij pri Kranju. Cena po dogovoru. (138)

Prosekarjev mošt in dolenska vina; potem iz Prosekarjevih drož žgano vinsko žganje, naturalno slivovko, po Kneippovim receptu izdelani likër; priporoča po najnižji ceni in vestno postrežbo J. C. Röger v Ljubljani, Žitni trg. št. 2. (140)

Mladi biki, telice in krave, čiste belanske pasme, so naprodaj v grajščini Rakovnik, pošta Št. Rupert, Dolenjsko. (141)

Sadnega mošta več sto hektolitrov je naprodaj. Več se poizve pri Francu Lajovcu, trgovcu v Vačah pri Litiji. (142)

Hrastove skorje (čresla) ima naprodaj Jak. Kristan v Orehku, pošta Prestranek. (143)

Več tisoč dveletnih črnih borovcev in nekaj tisoč triletnih smrekovih sadik je naprodaj pri Andreju Rovanu, posestniku na Colu pri Vipavi. Cena nizka. (144)

V najem se da takoj

posestvo „Hamer“

pri Majšbergu ob cesti iz Ptuja v Rogatec na Dravinji. (82-2)

Njive, travniki in vrt blizu 40 oralov so zraven gospodarskega poslopa in enonadstropne gospodske hiše (grajščinica). Ob cesti je tudi mlin na 3 kolesa in nova žaga (cirkular), ki ima vedno obilno vodne moči.

Žaga in mlin se tudi posebej data v najem.

Več se izve

v konventu oo. minoritov v Ptuj (Štajersko).

Usojam si naznaniti slavnemu občinstvu, da sem zapričel v Trstu trgovino za

komisijonalno in špedicijsko poslovanje.

Naročila in sicer mala v pošiljkih po 5 kg, po pošti in od 30 kg naprej pa po železnici, izvrševal bom točno in ceno. (48-7)

Razpošiljal bom razen kolonialnega blaga tudi druge na trg spadajoče stvari, kakor: sadje, zelenjavo, ribe i. dr. Pečal se bom z razprodavanjem domačih pridelkov, s prijemanjem blaga v svoja skladišča, dajal na ista naplačila in posredoval dotično prodajo na korist lastnika.

Trgoval bom tudi z vinom na debelo.

Sprejemem zastopstva trdnih — za konkurenco sposobnih — trdk in polagam za to kavejco.

Nadeja se, da se me sorojaki domislijo, ostajam odličnim spoštovanjem udani

Ernest Pegan,

v ulici S. Francesco šte. 6.

Od vseh strani dohajajo pohvale za ročno in točno delo lovskih pušk lastnoročnega izdelka od

Antona Sodia, puškarja v Borovljah (Ferlach) Koroško.

Priporočam zatorej lovcem in strelcem mojo zalogo pušk izdelane po najnovejših sistemih, najboljšega blaga in strela. Naznamjam, da so pri meni naročene puške delo iz prvih rok moje tovarne, c. kr. uradno preskušane, ter dobro uravnane.

Specialitete: Puške za vojaške patrone (Mannlicher) in trocevne puške; vsakovrstno orožje za osebno branbo, ter vse v lovsko stroko spadajoče orodje dobi se pri meni v najboljši kakovosti.

Prevzamem tudi vsako popravilo ali predelovanje kar izvršujem po najnižjih cenah. (85-1)

Za vsako delo sem vestni porok sam.

Obširne ilustrovane cenike, slovenske ali pa nemške pošiljam na zahtevanje poštne prosto.

Čez 30.000 cepljenk

se odda jeseni t. l., odnosno spomladi 1899. l. iz novoustanovljene trtnice v Krškem, in sicer po 12 gld. 100 komadov v jeseni, po 15 gld. 100 komadov pa spomladi.

Vrste so: Italijanski rizling, kraljevina, plavec, grganja (vse bele); ter več drugih pomešanih, pa le najboljših domačih, belih in črnih vrst.

Cepljene so večinoma na riparijo portalis in izbrano riparijo (ne souvage-sovaž).

Trtnica je pod strokovnim vodstvom. (77-4)

Oddajale se bodo močne in le prav dobro zaraščene cepljenke.

Razun cepljenk se odda tudi do 100.000 dobro okoreninjenih podlag riparije portalis in izbrane riparije; te po 15 gld. tisoč komadov.

Trtnica je blizu kolodvora Videm — Krško, toraj od vseh vinogradov precej oddaljena.

Naročila naj se blagovolijo pošiljati pod naslovom:

Načelnistvo „prve trgovske trtnice“ v Krškem (Kranjsko).

Ustna naročila sprejema v Krškem g. dr. Tom. Romih.

Vsakovrstne

pipe za pivo in vino,

poljedelski stroji itd. popravljajo se dobro in ceno pri (80-2)

A. C. Achtschinu v Ljubljani

Wolfve ulice št. 8.

Prevzamejo se tudi vsa dela spadajoča v stavbeno, umetno in strojsko ključarstvo, ter naprava vodovodov po deželi. Spričevala o izvršenih vodovodih v Ribnici, Begunjah, Bezuljaku, Strmci, itd. leže na razpolago.